

Lunds universitet
Avd. för litteraturvetenskap, SOL-centrum
Handledare Bibi Jonsson
2013-06-04

Viktor Lennartsson
SSLK03

Arbetarklassen under rekordåren

- En studie av klass i Svinalängorna

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 SYFTE.....	3
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
1.4 METOD.....	3
2. ARBETARLITTERATUR, SVINALÄNGORNA OCH RESPEKTABILITET	6
2.1 SVINALÄNGORNA	6
2.2 SVERIGE UNDER REKORDÅREN	10
2.3 ARBETARLITTERATUR.....	15
3. DISKUSSION	19
4. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	23
4.1 PRIMÄRLITTERATUR.....	
4.2 SEKUNDÄRLITTERATUR	
4.2.1 TRYCKT MATERIAL	
4.2.2 OTRYCKT MATERIAL	

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Susanna Alakoskis roman *Svinalängorna* (2006) kan beskrivas som en uppväxtskildring från Ystad på 1960- och 1970-talen där huvudpersonen Leena Molianen tar oss på en resa genom sin uppväxt. Hennes familj har emigrerat från Finland för att bosätta sig i området Fridhem i Ystad, som i folkmun kallas för ”Svinalängorna”, och det är också där som huvuddelen av handlingen utspelar sig. I romanen finns ett tydligt klassperspektiv, då Leenas föräldrar får sägas tillhöra arbetarklassen. Deras strävan att skapa ett bra hem och att verka respektabla finns med som motiv, men projektet kantas av motgångar då föräldrarnas alkoholproblem vänder upp och ner på tillvaron.

Denna bakgrund har gjort att jag vill undersöka hur arbetarklassen gestaltas i *Svinalängorna*. För att kunna göra detta kommer jag att utgå från ett intersektionellt perspektiv och koppla det till begreppet respektabilitet. Respektabilitet kan ses som ett tecken på klasstillhörighet som styr hur vi talar, hur vi klassificerar andra och hur vi definierar vilka vi är. Det beskrivs framför allt som ett viktigt begrepp för dem som inte har det; de som bryr sig om det är ofta de som inte anses vara respektabla.¹ Intersektionalitet handlar om att det perspektiv som läggs på *Svinalängorna* inte enbart kommer att handla om klass. Som exempel kan anföras kulturskribenterna Athena Farrokhzad och Hanna Hallgren som presenterar en förklaring av begreppet på kultursidan i *Aftonbladet* 2009-08-06. De skriver bland annat att: ”Genom intersektionalitetsbegreppet strävar forskarna efter att synliggöra hur olika maktordningar hänger samman och konstruerar varandra. En kvinnas livsvillkor bestäms till exempel inte bara av hennes kön, utan också av andra faktorer så som exempelvis ras/etnicitet, sexualitet, klass och funktion.”²

Att undersöka hur arbetarklassen gestaltas i *Svinalängorna* utifrån ett intersektionellt perspektiv där exempelvis ålder, klass, kön och etnicitet inkluderas kan hjälpa till att förstå

---

¹ Beverley Skeggs, *Att bli respektabel – konstruktioner av klass och kön*, Göteborg 1997, s. 9 ff.

² Athena Farrokhzad och Hanna Hallgren, ”Lektion 9”, 2009-08-06. Hämtat från:

<http://www.aftonbladet.se/kultur/article11948285.ab>, 2013-04-10, utskrift finns i författarens ägo.

och förtydliga bilden av arbetarklassen och hur den gestaltas i romanen. Ett begrepp som etnicitet rymmer självklart mer än var en person kommer ifrån och kan inkludera allt från kultur till språk. Därför kan det vara av intresse att se hur exempelvis språket bidrar till familjens låga sociala status och hur den språkliga situationen för finländare såg ut i Sverige under 1960- och 1970-talen. En skildring av arbetarklassen och arbetarlitteraturen ur ett historiskt perspektiv är också central för att kunna beskriva levnadsförhållanden under den period då romanen utspelar sig.

Min förhoppning är att jag genom ett intersektionellt perspektiv, som kopplas till respektabilitet, ska kunna göra en beskrivning av arbetarklassen utifrån ett historiskt perspektiv som kommer att vara användbart i min framtida undervisning då jag studerar till lärare i historia och svenska. En stor fördel med denna ämneskombination är att jag har möjligheten att arbeta ämnesövergripande med fokus på litteratur. Ämnesövergripande arbete är förvisso möjligt i flera ämnen, men genom litteratur finns det en möjlighet att få ut så mycket mer av exempelvis historieundervisningen. Jag har tidigare arbetat med begreppet *historisk empati* som innebär att en person försöker sätta sig in i den roll en person hade i ett visst historiskt sammanhang.³ Tillsammans med Jonas Pramle undersökte jag hur lärare förhåller sig till olika texttyper i historieundervisningen och hur valet av texttyp påverkar utvecklingen av historisk empati hos gymnasieelever. Vår undersökning visade att själva texttypen inte var det centrala, utan innehållet. Texter som tar upp en specifik historisk händelse spelar en stor roll för att underlätta förståelsen för olika tiders livsvillkor, men den arbetsform som läraren väljer i kombination med texten är minst lika viktig för att grunden till en historisk empati ska kunna utvecklas.⁴

Oavsett om autentiska texter som ett dagboksutdrag eller en enskild sida från en roman används i undervisningen finns det en uppsjö av diskussionsförslag att hämta från litteraturen. Av egen erfarenhet vet jag att många elever upplever just arbetarklassens historia som svår och ibland ointressant, men min förhoppning är att jag genom detta arbete kan stärka mina egna kunskaper som senare kan göra eleverna mer medvetna om arbetarklassens historia och förhoppningsvis även skapa ett intresse som inte skulle ha infunnit sig annars. Att arbeta med ett underifrånperspektiv, i detta fall om arbetarklassen, tror jag kan hjälpa elever att bli mer medvetna om hur historia har använts vid olika tillfällen genom historien.

---

³ Jukka Rantala, "Assessing historical empathy through simulation – How do Finnish teacher students achieve contextual historical empathy?" *Nordidactica*, 2011:1, s. 63.

⁴ Viktor Lennartsson och Jonas Pramle, *Lärares syn på användning av texter i historieundervisningen på gymnasiet*, Malmö Högskola 2012. Hämtat från: <http://dspace.mah.se/handle/2043/14457>, 2013-04-26, utskrift finns i författarens ägo.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur arbetarklassen gestaltas i *Svinalängorna* och granska på vilket sätt denna gestaltning förhåller sig till begreppet respektabilitet. Uppsatsen syftar också till att undersöka vad som spelar in i klassificeringen av familjen som arbetarklass genom att jämföra romanens gestaltning av arbetarklassen med den som framträder i historieskrivningen.

1.3 Frågeställningar

- Hur gestaltas arbetarklassen i *Svinalängorna*?
- På vilket sätt präglar kraven på respektabilitet familjen i romanen?
- Hur överensstämmer historieskrivningen om arbetarklassen med den skönlitterära gestaltningen?

1.4 Metod

Flera undersökningar om Susanna Alakoskis roman *Svinalängorna* har redan genomförts. Studenter på olika litteraturvetenskapliga utbildningar har bland annat undersökt hur romanen mottogs i media och hur barnet gestaltats i jämförelse med liknande böcker, såsom Åsa Linderborgs självbiografiska uppväxtskildring *Mig äger ingen* (2007). Det som saknas är en uppsats som har ett tydligt fokus på hur arbetarklassen gestaltas i *Svinalängorna*. Mitt projekt innebär att jag kommer att undersöka hur romanens gestaltning av arbetarklassen hänger samman med utvecklingen i det svenska samhället. Jag vill också undersöka om historieskrivningen stämmer överens med den litterära bilden. För att kunna göra detta krävs en presentation av romanens innehåll samt en gedigen historisk presentation av det svenska samhället under 1960- och 1970-talen.

För att besvara hur arbetarklassen gestaltas i *Svinalängorna* har jag således valt en kvalitativ forskningsansats. Martyn Denscombe skriver i *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (2010) om olika typer av forskningsansatser och pekar på att en av de största fördelarna med forskning som baseras på skriftliga källor är tillgången till stora mängder information och till flera källor, som kan

kontrolleras av andra.⁵ Vad gäller den kvalitativa forskningen pekar Denscombe på det faktum att det är ett gemensamt namn för flera typer av forskning, även om det finns vissa typiska drag. Till exempel att insamlingen och analysen av materialet skiljer sig åt från dess kvantitativa motsvarighet.⁶ Den kvantitativa forskningsansatsen lyfter snarare fram siffror där resultatet presenteras i form av diagram.⁷

Även om det finns gemensamma drag i den kvalitativa forskningen är det sättet att samla in och analysera data på som gör den annorlunda än den kvantitativa forskningsansatsen. Forskarens egen röst spelar en stor roll och läsaren bör vara medveten om att eventuell påverkan kan förekomma. Denscombe lyfter fram två olika sätt att se på forskarjagets betydelse. Den första tolkningen handlar om att forskarens identitet, värderingar och övertygelser påverkar produktionen och analysen av materialet. Forskaren måste därför ta avstånd från sina vanliga uppfattningar och vänta med att ta ställning under arbetets gång. Den andra tolkningen handlar om att forskarens har samma förutsättningar som i föregående exempel, men att forskarens personliga erfarenheter och sociala bakgrund bör presenteras för att förklara hur bakgrunden har format forskningsämnet.⁸

Det är också viktigt att organisera texten innan den analyseras, vilket i detta fall innebär att göra noggranna referenser till vad de olika sidorna behandlar. Tillvägagångssättet för analysen bör presenteras för att identifiera teman och samband, samt en motivering av metoder och slutsatser som hänger nära samman med objektivitet, tillförlitlighet och validitet. Tolkningen kan självklart variera beroende på vad som undersöks, men för att kunna skapa sig en uppfattning om huruvida en annan forskare hade kommit fram till samma resultat eller inte kan man fundera över forskningens mål och premisser, hur forskningen genomförts och de resonemang bakom besluten som fattats.⁹

Slutligen presenterar Denscombe fördelarna med ett kvalitativt angreppssätt. Det handlar till stor del om att de beskrivningar och teorier som presenteras är förankrade i verkligheten, men också att det finns möjlighet till alternativa förklaringar då resultatet bygger på forskarens tolkningsskicklighet. Dessutom har kvalitativ forskning möjligheten att hantera komplexa ”situationer och göra rättvisa åt det sociala livets många nyanser”.¹⁰ Nackdelarna med detta angreppssätt är framför allt att tolkningen är kopplad till forskarjagets då det är

---

⁵ Martyn Denscombe, *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*, Lund 2000, s. 188 f.

⁶ Ibid, s. 243.

⁷ Ibid, s. 208.

⁸ Ibid, s. 244 f.

⁹ Ibid, s. 245 ff.

¹⁰ Ibid, s. 259 f.

forskaren som genomför analysen. Det är även problematiskt att avgöra hur pass generaliserbar analysen är eftersom det inte görs någon jämförelse med liknande material.¹¹

När jag valde att genomföra en litteraturstudie som syftar till att undersöka hur arbetarklassen gestaltas utgick jag från mitt framtida yrke som svensk- och historielärare. Genom denna ämneskombination ser jag stora möjligheter till ett ämnesintegrerat arbete, där jag och min klass mycket väl kan arbeta med ett inslag som arbetarklassens historia parallellt med att läsa *Svinalängorna* på svensklektionerna. Att jag tidigare har läst romanen är en stor fördel då jag lättare kan granska och känna igen inslag när jag läser om den, samtidigt som relationen mellan litteratur och verklighet är en av de punkter som tolkningen av innehållet kommer att fokusera mest på.

Tanken att litteratur kan ses som en version av verkligheten har stärkts sedan andra världskriget då litteraturens idémässiga betydelse fick ett större fokus. Detta belyser litteraturvetarna Anders Pettersson, Torsten Pettersson och Anders Tyrberg i *Litteratur och verklighetsförståelse – Idémässiga aspekter av 1900-talets litteratur* (1999). Författarna menar bland annat att relationen mellan litteratur och verklighet måste förstås på ett nyanserat sätt. En romans innehåll och vad det representerar har både tankemässiga och känslomässiga inslag som varierar mellan läsare. Det talar för att litteratur kan tillhandahålla mer än underhållning då läsaren även kan få insikter i människans villkor, vilket författarna sammanfattar när de skriver: ”Litterära verk gestaltar ofta en verklighetsförståelse, d.v.s. en relativt systematisk och relativt omfattande samling föreställningar om sådana fenomen som människans natur, samhällets och den fysiska världens beskaffenhet, en moraliskt riktig livsföring samt det eventuella livet efter detta.”¹²

---

¹¹ Denscombe, s. 260 f.

¹² Anders Pettersson, Torsten Pettersson och Anders Tyrberg, *Litteratur och verklighetsförståelse – Idémässiga aspekter av 1900-talets litteratur*, Umeå 1999, s. 8 f.

2. Arbetarlitteratur, Svinalängorna och respektabilitet

2.1 Svinalängorna

2006 publicerades Susanna Alakoskis debutroman *Svinalängorna* som handlar om Leena Molianens uppväxt i Ystad under 1960- och 1970-talet. Familjen har emigrerat från Finland och består, förutom av Leena, av hennes föräldrar Kimmo och Aili samt två syskon. Leenas föräldrar kan beskrivas som periodare och deras alkoholproblem gör att familjen emellanåt lever i misär. I denna uppväxtskildring får vi följa Leena från hennes tidiga år till slutet av grundskolan där hon i takt med att hon blir äldre blir mer medveten om den situation som familjen befinner sig i. Handlingen berör flera typiska händelser i ett barns liv, men ger också läsaren en inblick i livstillvaron för en arbetarklassfamilj med utländsk bakgrund i Sverige under 1960- och 1970-talet.

Leena är huvudperson i romanen och möts från tidiga år av bilden av att hennes familj är annorlunda jämfört med många andra familjer. Genom att ständigt placera sig själva i en underposition skapas bilden av en familj utan nämnvärd social status. I början av romanen flyttar familjen in i de nybyggda husen i området Fridhem i Ystad, som i folkmun kallas för ”Svinalängorna”. Här placeras människor med låg inkomst och låg social klass av kommunens bostadsförvaltning. Ett exempel på hur mamman i familjen känner sig behandlad av myndigheterna är när föräldrarna kommer hem efter ett möte med en handläggare på bostadsförvaltningen. Mamman anser att hon har blivit illa bemött eftersom handläggaren inte hälsade, letade länge efter kontraktet genom att bläddra förbi det flera gånger fastän hon såg det och krävde ett nykterhetslöfte av familjen. Mammans frustration resulterar i ett utbrott där hon säger att ”vi blev ju behandlade som att vi var andra klassens människor.”¹³ Tidigt i berättelsen framställs alltså familjen som en familj med låg social status, vilket också framträder i följande utdrag då den eftersträvar någon form av högre socialt värde. Samtidigt nedvärderar familjemedlemmarna sig själva genom att mena att det som går att få tag på gratis duger åt dem, i fråga om möbler och dylikt.

---

¹³ Susanna Alakoski, *Svinalängorna*, Stockholm 2010, s. 16.
Hädanefter refererar jag till primärlitteraturen direkt i texten.

Det första pappa gjorde efter att vi flyttat in var att fixa ett litet köksbord, fyra pinnstolar och en pall till köket. Det gjorde oss inget att stolarna inte var likadana sa han, de dög åt oss. [---] Sedan fixade han en teve som dög åt oss [---] rika människor kastade bort nästan nya saker. (s. 20)

Även om vi som läsare uppfattar familjens jakt på materiella ting är det inget som Leena är medveten om under denna period av sitt liv. Snarare försöker föräldrarna uppmana henne och hennes syskon att vara nöjda över vad de har. Detta blir tydligt när pappan kommer in till barnen en kväll och säger att de aldrig ska klaga eftersom de har fått en fin lägenhet med varmvatten, toalett och badkar. Samtidigt blir denna bild motsägelsefull då han beger sig till ICA för att be om gammalt bröd som han ska mata fåglarna med. ”Pappa kallade dem sina fattigmans-canariefåglar.” (s. 22) En liknande bild uppstår när mamman besöker Rådhuset där barnavårdsnämnden delar ut kläder till fattiga familjer och det framgår att hon skäms över den situation som familjen befinner sig i. (s. 68)

Dessa utdrag hjälper till att skapa en bild av en familj med ekonomiska svårigheter. Mamman är hemmafru enligt pappan, även om ”hon delade ut morgontidningar, diskade extra på Hotel Continental, Contan, och på världshuset” (s. 29). Samtidigt arbetar pappan som svarvare på en skyddad verkstad, vilket innebär att de som arbetar där inte kan få sparken och får samma lön varje månad. Dock påverkar bristen av pengar pappan då han vid öppnandet av lönekuvertet blir upprörd och ledsen när lönen är mindre än vanligt, exempelvis på grund av missade arbetsdagar. I dessa fall försöker han fly verkligheten genom alkoholen vilket framgår i passagen: ”Och så cyklade han till systembolaget med tygpåsen på cykelstyret. Tygpåsen var ett säkert tecken. Den användes bara när pappa cyklade till systemet. Man kan inte se genom den och så klirrade det mindre.” (s. 50) När lönen var högre än normalt blev han glad då familjen kunde köpa ”en hel säck potatis från potatisgubben i Glemmingebro, en liten säck morötter, ett helt flak färska ägg och massor av rotfrukter”. (s. 50 f.)

Att alkoholen börjar påverka familjen märks när mamman påpekar att pappan darrar för mycket på händerna för att kunna sköta sitt arbete, vilket kan vara ett tecken på alkoholabstinens. Han stannade även hemma ibland och fick därmed avdrag på lönen. (s. 53 f.) Sambandet mellan inkomsten och vad pappan anser är viktigt för familjen kan med fördel gestaltas i följande citat då Leena beskriver beroendet samtidigt som hon tar upp familjens ekonomiska situation: ”Teven var det enda pappa satsade pengar på, allt annat kunde fixas gratis. Visserligen sålde han den när han behövde pengar till sprit, men det var det första han återställde efteråt, när han hade blivit nykter.” (s. 70)

Det är inte bara arbetet som påverkas av alkoholen, utan även situationen i hemmet. De konstanta fylleslagen leder till slut till ett stort bråk mellan mamma Aili och pappa Kimmo på julafton. Kimmo blir utslängd och Leena blir starkt påverkad av händelsen och sover den natten med knäppta händer. Aili berättar detta för Kimmo och säger att Leena ber till Gud i sömnen: ”Då sa pappa att det inte fanns någon Gud och om det fanns en så pissade han på sådana som oss.” (s. 101)

Det är inte bara alkoholen som påverkar familjens dynamik, utan deras ekonomiska förutsättningar gör sig också påmind när det gäller semesterresor på sommaren. Leena frågar sin mamma varför de aldrig åker på semester till Finland som hennes kompis gör. Mammans svar i deras konversation blir: ”- För att din pappa super upp pengarna. - Men mamma, du dricker ju... - Jag dricker för att stå ut med din pappa.” (s. 153) I samband med denna episod börjar insikten om ekonomiska skillnader i det svenska samhället att formas hos Leena. Hon jämför sin egen familj med andras och funderar över varför inte de kan göra samma fritidsaktiviteter. Likaså kommer hon i samband med att hon börjar simma i kontakt med begreppet elitism vilket gör att hon blir mer medveten om att det finns skillnader i samhället. Leena är bra på att simma och blir så småningom en del av simklubbens elitsatsning, vilket bland annat innebär att hon får åka på träningsläger till Mallorca. För att kunna följa med på träningslägret bokar Leenas mamma en tid på socialkontoret för att skaffa pengar till resan. Leena berättar hur: ”Mamma socialpigdragsvettades [sic!] men gick iväg med rak rygg, för nu var ju skälet ett helt annat. Hennes dotter skulle åka på träningsläger om det så vad det sista hon såg till sa hon. Hon skulle panta flaskor om det så behövdes för att få ihop till resan.” (s. 169)

Det tydligaste exemplet från romanen på hur Leena börjar inse skillnaden mellan hennes familj och andras och som handlar om ekonomiska förutsättningar är när hon går på kalas hos en klasskamrat. Utöver att han beskrivs som den rike i klassen som får åka på semester till Amerika får hans familjs materiella tillgångar stor betydelse i beskrivningen då,

Bo-Peter bodde i en hög fyrkantig villa på andra sidan stan, långt bort från Fridhem, i ett nybyggt område med höga häckar och staket. De hade två garage, två bilar, en undervåning, en mellanvåning och övervåning och källare. Fridhemsbarnen hade sällan anledning att gå dit. De gånger vi gästade villor eller bättre bostadsrättshem var just vid sådana här tillfällen då det ordnades födelsedagsfest. (s. 179)

Vid sitt besök blir Leena fascinerad av familjens alla möbler och mattor. Maten, godiset och läskan som gästerna bjuds på målar upp en bild av överflöd som starkt strider mot den bild

Leena är van vid hemifrån. Efter klassfesten blir hon mer medveten om det hon ser på väg till och från skolan. Det finns hus med fina brevlådor där de boende sitter i vackra fåtöljer och alla har varsitt rum. I dessa områden luktade det inte heller fläskgryta och svett som i hennes kvarter, och det hördes inga höga röster och bråk: ”Mamma sa att jag hade upptäckt hur det kändes att vara avundsjuk.” (s. 182)

Även om känslan som mamman beskriver som avundsjuka har infunnit sig tidigare markerar besöket hos klasskamraten en skillnad eftersom Leena blir märkbart påverkad av det överflöd som denne lever i. Denna förändring gör att Leena drömmer om bättre tider, men i takt med att alkoholen blir en större del av familjens liv blir också bråken i hemmet fler och större. Kimmo börjar slå Aili och situationen ser likadan ut varje gång. Några utlösande fraser gör att Kimmo köper sprit som sedan leder till fylla och bråk. De återkommande slagsmålen blir värre och värre och Aili får vid flera tillfällen uppsöka läkarvård.

Mamma sydde sitt ena ögonbryn. Hon sydde sitt andra ögonbryn. Hon fick en bula i pannan som inte gick bort. Hon hade blåklockor. [---] Hennes blåmärken på kroppen var stora som pannkakor. De skiftade i färg. Den Gröngula färgen i slutet av läkeprocessen var äckligast. Den påminde om gallan som kom upp i slutet av en maginfluensa. (s. 221)

Det kontinuerliga våldet och mammans sönderslagna kropp påverkar Leena psykiskt och till slut kopplas socialtjänsten in då skolan har slagit larm eftersom Leena har ”mörka ringar under ögonen och [...] inte sover på nätterna”. (s. 227) Dock kommer nya fylleriperioder och efter att mamman försöker ta en överdos blir Leena och hennes syskon placerade i ett fosterhem. (s. 239)

När föräldrarna blir tillräckligt städade får barnen komma hem igen, och familjen börjar gå på möten som ska hjälpa dem att inte falla tillbaka i sitt missbruk. Leena återfår skollusten, men när familjen slutar att delta på dessa möten återfaller de snabbt i sina gamla mönster och föräldrarna börjar dricka igen. Romanen avslutas med en diskussion mellan Leena och hennes vänner om livet i allmänhet och skillnaderna mellan deras familjer i synnerhet. Oavsett om det är ekonomiska förutsättningar som att få nya kläder eller att föräldrarna helt enkelt är närvarande för sina barn lämnas Leenas framtid dold för oss läsare. Denna berättelse om klassamhället, missbruk och barns utsatthet väcker också tanken över hur den historiska bilden av 1960- och 1970-talens Sverige ser ut.

2.2 Sverige under rekordåren

Svinalängorna utspelar sig under den svenska period som brukar kallas för rekordåren. Det är perioden efter andra världskriget fram till mitten av 1970-talet då levnadsstandarden höjdes avsevärt. Det socialdemokratiska partiet var den ledande politiska aktören och genom skattehöjningar som ledde till olika reformer och satsningar på infrastrukturen blomstrade ekonomin. Till exempel införde socialdemokraterna den så kallade enhetsskolan där alla gick tillsammans i nio år. Detta var en del av välfärdsmodellen som syftade till att överbygga klassklyftorna i samhället och öka sammanhållningen mellan Sveriges invånare.¹⁴

Arbetslösheten var låg då de höga skatterna på företagsvinster gjorde att företagarna i stället valde att satsa vinsterna på sina företag. Likaså medverkade arbetskraftsinvandringen och relativt stora barnkullar till att ett omfattande byggnadsprojekt i Sverige påbörjades, det så kallade miljonprogrammet. Målsättningen var att en miljon nya lägenheter skulle byggas under en tioårsperiod.¹⁵

Den svenska välfärdspolitiken slog igenom i landet efter striden om den allmänna tilläggspensionen (ATP) som infördes 1959, då de politiska motsättningarna mellan de borgerliga partierna och socialdemokraterna mattades. Att ekonomin var gynnsam under 1960-talet berodde till stor del på samarbetet mellan fackföreningar och arbetsgivare för att öka både vinster och löner. De som tidigare hade behövt vända på varenda krona under andra världskrigets ransoneringar kunde nu skaffa bil, tv och åka på semester till utlandet.¹⁶

Under efterkrigstiden ökade sysselsättningen inom verkstadsindustrin. Detta medförde att stora delar av befolkningen flyttade till de platser i landet där arbete fanns, men också från landet in till städerna.¹⁷ Sedan andra världskriget hade Sverige rekryterat arbetskraft i andra länder då det saknades i Sverige. Majoriteten av immigranterna kom från Finland under 1950-talet och arbetade med skogsarbete, men antalet industriarbetade ökade snabbt.¹⁸

Under 1960-talet fortsatte arbetskraftsinvandringen att öka. År 1965 immigrerade 50 000 personer till Sverige, varav hälften var från Finland.¹⁹ Finländarna har utgjort den största invandrargruppen i Sverige under efterkrigstiden. Kulmen nåddes omkring 1970, men det har samtidigt skett en omfattande återflyttning på grund av konjunkturskiftningar, svårigheter att

---

¹⁴ Hans Nyström, Lars Nyström och Örjan Nyström, *Perspektiv på historien Ib*, Malmö 2011, s. 371.

¹⁵ Olle Larsson och Andreas Marklund, *Svensk historia*, Lund 2012, s. 371 f.

¹⁶ Nyström, Nyström och Nyström, s. 370.

¹⁷ *Ibid*, s. 371 f.

¹⁸ Ingvar Svanberg och Mattias Tydén, *Tusen år av invandring – En svensk kulturhistoria*, Stockholm 2005, s. 328 ff.

¹⁹ Lars Berggren och Mats Greiff, *En svensk historia från vikingatid till nutid*, Lund 2000, s. 296.

finna sig tillrätta i Sverige eller baserat på föräldrarnas önskan att barnen ska utbildas i Finland. Enligt en undersökning som gjorts i Virsbo och Upplands-Väsby visade det sig att det, på de orterna, hade uppstått ”en specifik sverige-finsk kultur som upp bärs av en invandrarfinländsk arbetarklass, men att denna kultur samtidigt är ett slags övergångsstadium på väg mot en fullständig integrering i det svenska samhället”.²⁰ Detta kan bero på den anknytningsinvandring som skedde under 1980-talet, som innebar att fruar och barn till arbetare flyttade till Sverige och därmed skapade en större assimilering i samhället.²¹

Problemen med assimileringen i det svenska samhället beskrevs ofta som en språkfråga. Därför anordnade företagen och lokala bildningsförbund kurser i svenska för de arbetare som var rekryterade i utlandet. 1965 gavs alla invandrare rätt till gratis svenskundervisning, men samma år skärptes också kraven på den arbetskraft som emigrerade till Sverige. Innan immigranterna anlände till Sverige skulle de skaffa arbetstillstånd, något som 1967 utökades till att även inkludera arbete och bostad. För att underlätta integrationen för den utländska arbetskraften gjorde Landsorganisationen (LO) och Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF) [idag svenskt näringsliv] en överenskommelse 1970 som innebar att de som inte behärskade det svenska språket skulle ges rätten till språkundervisning, betald av företaget.²²

Under 1960-talet vidgades debatten, utöver språkfrågan, då politikerna även började diskutera invandrares situation i Sverige. Genom debatten blev myndigheterna mer medvetna om att invandrare inte automatiskt assimilerades in i det svenska samhället. Som en följd av det lyftes också frågan om att de etniska minoriteternas språkliga, kulturella och religiösa behov borde utredas. Detta kan sägas utgöra grunden för den svenska invandrapolitiken.²³

I *Det ohyggliga arvet – Sverige och främlingen genom tiderna* (2004) lyfter Christian Catomeris fram en skolbok från 1985 som menar att de finska invandrarna lätt anpassade sig till de svenska förhållandena, men ställer samtidigt frågan hur väl denna bild stämmer överens med verkligheten. I flera fall var de finska arbetskraftsinvandrarna välkomna, men inte i alla. Det tidiga 1900-talets skolboksbeskrivningar av finländare som ”ett särdeles segt och ihärdigt släkte, vant att tåla mödor och försakelser” levde kvar i samhället och hängde ofta med in i arbetslivet.²⁴

Vidare skriver Catomeris att ”En del av de invandrade finnarna hamnar i mindre fördelaktiga situationer, som grå eller svart arbetskraft hos underleverantörer till varvs- och

---

²⁰ Svanberg och Tydén, 338.

²¹ Ibid, s. 338.

²² Ibid, s. 333 ff.

²³ Ibid, s. 333 f.

²⁴ Christian Catomeris, *Det ohyggliga arvet – Sverige och främlingen genom tiderna*, Stockholm 2004, s. 98.

byggnadsindustrin och missar därmed rätten till svenskundervisning. En del tvingas leva ett torftigt barackliv med isolering med i vissa fall alkoholmissbruk som konsekvens.”²⁵ Det var alltså inte alltid helt enkelt för arbetarna som emigrerade till Sverige. Den bild av finländare som kom att dominera övergick mer och mer till att de söp och bråkade, vilket förstärktes av de beskrivningar som förekom i tidningar och tv.²⁶

Huruvida familjens etniska bakgrund går att relatera till klasstematiken i *Svinalägnorna* är svårt att säga, men professorn i litteraturvetenskap Magnus Nilsson skriver i *Den föreställda mångkulturen – Klass och etnicitet i svensk samtidsprosa* (2010) om Leenas besök hos den välbeställda klasskamraten. På hans kalas blir Leena medveten om de skillnader som finns i världen runtomkring henne och hon ställer sig frågan varför inte hon och hennes vänner Åse – med svensk bakgrund – och Riita – med finsk bakgrund – skulle kunna bo i ett likadant hus. Här märks en klar skillnad mellan hennes värld och den nya, samtidigt som hon placerar sina vänner som kommer från Finland och Sverige i samma kategori som sig själv. Nilsson menar att detta visar att klasskillnaderna inte hänger samman med etniska skillnader i *Svinalägnorna*.²⁷ Jag tror att det finns en chans att familjens etniska bakgrund spelar en roll och håller således inte med Nilsson i detta avseende. Jag förstår hans poäng då Leenas kompisar är från Finland och Sverige, vilket talar för att etniciteten inte är det avgörande utan att det mer rör sig om ekonomiska förutsättningar. Men om vi funderar över exempelvis det nykterhetslöfte som familjen avkrävdes när de skulle skriva på hyresavtalet söker sig tanken oavkortat till den stereotypa bild av finländare som bråkar och super, som stärktes via mediebildens i Sverige. Detta talar, enligt mig, för att det inte helt går att avfärda etnicitetens roll i *Svinalägnorna*. Det finns en klar skillnad mellan de saker i uppväxten som Leena förstår och det som hon observerar. Sekvensen som rör kalaset handlar till stor del om hennes uppvaknande. Ur hennes perspektiv är inte den etniska bakgrunden en faktor att ta med i beräkningen, men det utesluter samtidigt inte att etniciteten spelar en roll i andra delar av romanen.

Det sociala landskapet (2012) beskriver samhällsutvecklingen i Sverige från 1950-talet till början av 2000-talet. Bland annat lyfts klasskillnader i det svenska samhället fram och författarna pekar på att begreppet klasskillnader inbegriper ”förhållanden som är av stor betydelse för människors handlingsmöjligheter och levnadsförhållanden.”²⁸ En människas

---

²⁵ Catomeris, s. 98.

²⁶ Ibid, s. 98 ff.

²⁷ Magnus Nilsson, *Den föreställda mångkulturen – Klass och etnicitet i svensk samtidsprosa*, Möklint 2010, s. 164 f.

²⁸ Göran Ahrne, Christine Roman och Mats Franzen, *Det sociala landskapet – En sociologisk beskrivning av*

klasstillhörighet beror inte bara på det arbete den utför. Familjesituation, utbildning och uppväxtmiljö måste också räknas in, vilket innebär att föräldrarnas bakgrund påverkar klasstillhörigheten och även en individs förutsättningar. Klassteorier brukar utgå från att människor med samma klasstillhörighet har haft liknande erfarenheter under sin uppväxt. Dessa ger upphov till likartade vanor och en likartad syn på världen och samhället, något som sociologen Pierre Bourdieu kallar för en gemensam ”habitus”. Detta innebär att man lär sig att handla och agera på ett visst sätt, men habitus kan också påverka vanor, språkbruk och smak.²⁹

Ett exempel från *Svinalängorna* som belyser påverkan från föräldrarna, och indirekt hur deras arbetssituation påverkar synen på dotterns framtid, är när Leena är på väg till sin första skoldag. Mamman säger att Leena ska göra som läraren säger och vara duktig i skolan. ”Du måste skaffa dig en utbildning innan du gifter dig och skaffar barn. Annars är du fast, i synnerhet om du är född till kvinna. Se på mig sa hon. Jag är helt beroende av din pappa.” (s. 40) Aili vill alltså inte att Leena ska följa i hennes fotspår och bli hemmafru, utan satsa på utbildning för att kunna klättra på den sociala stegen. Denna maning står i kontrast till en sekvens lite senare i Leenas uppväxt då Kimmo säger till sin dotter att hon måste lära sig att bli en bra fru, samtidigt som Aili återupprepar vikten av utbildning. (s. 66)

Utöver den rena genusaspekten i dessa händelser är ekonomins påverkan urskiljbar. Ägande, inkomster och utbildning skapar olika levnadsförhållanden för olika familjer, som också ger upphov till skilda livsstilar, vilket innebär att familjer påverkas av ekonomin. Ekonomin är dock inte det enda kapital en människa har, utan även utbildning, vanor och sociala kontakter inräknas bland klassmarkörer. Bourdieu talar om kulturellt och socialt kapital som betecknar dessa resurser. Till socialt kapital räknas kontakter i en individs nätverk, medan kulturellt kapital handlar om exempelvis utbildningskvalifikationer, men även om en persons förmåga att handla, känna och uppfatta världen. I familjer överförs det kulturella kapitalet ofta mellan generationerna. Barn som växer upp i familjer med mycket kulturellt kapital har lätt att skapa eget kapital, medan de som har mindre kulturellt kapital snarare reproducerar klasskillnaderna i samhället.³⁰

En utveckling som är synbar under efterkrigstiden är hur den ”nya arbetsklassen” växer fram i Sverige. Det rör sig om högre tjänstemän som anses ha en speciell relation till arbetsgivaren eftersom de kan ses som arbetsgivarens ställföreträdare då maktställningen har

---

Sverige från 1950-talet till början av 2000-talet, Göteborg 2008, s. 66 ff.

²⁹ Ibid, s. 67 f.

³⁰ Ibid, s. 122 f.

delegerats till dem.³¹ Ett exempel från *Svinalängorna* på denna maktställning är förmannen på den skyddade verkstaden där Leenas pappa arbetar. När pappan stannar hemma från arbetet får han dagen efter gå in till förmannen för ett samtal, där han uppmanas att rycka upp sig och ta tag i sitt liv. Pappan skäms över situationen eftersom han vet att han har gjort fel och när han lämnar kontoret får han en dunk i ryggen av förmannen, vilket han tycker känns som att bli skjuten bakifrån. (s. 54) Just denna sekvens diskuterar Magnus Nilsson i *Den föreställda mångkulturen – klass och etnicitet i svensk samtidsprosa*. Han skriver att det är en form av klass-terror och gör en jämförelse med den behandling som Leenas mamma utsätts för när hon ska skriva på hyreskontraktet. Förmannen befinner sig ett steg högre upp på den sociala stegen i sin roll som förman. Den maktposition han innehar tar sig inte bara uttryck i delarna som rör mötena med Leenas pappa på och utanför arbetet, utan även i behandlingen av hans flickvän. Förmannen nästintill trakasserar henne för att hon inte är tillräckligt hängiven och att hon inte har det tillräckligt i ordning för hans smak.³²

Precis som Nilsson argumenterar för detta in oss på begreppet respektabilitet som sociologen Beverley Skeggs använder som ett analysredskap för att undersöka klasstillhörighet i sin bok *Att bli respektabel – Konstruktioner av klass och kön* (1999). Respektabilitet hänger samman med klasstillhörighet och styr hur vi talar, hur vi klassificerar andra och definierar vilka vi är. Icke-respektabla personer har ofta lågt socialt värde och svag legitimitet. De som eftersträvar respektabilitet är ofta de som inte har det.³³ Leenas föräldrar placerar sig vid flera tillfällen i en position där de skapar distans till andra, exempelvis när pappan resonerar kring att de saker han utan kostnad kan få tag på duger åt familjen. När detta, i kombination med alkoholen, omkullkastar familjens levnadssituation hamnar de i en situation som inte är respektabel. Situationen påminner om Skeggs beskrivning av arbetarklassen, som en klass som genom historien har framställts som något galet, dåligt och farligt.³⁴

Alkoholen har som framgått en framträdande roll i *Svinalängorna* och vid ett tillfälle blir det påtagligt hur begreppet respektabilitet hänger samman med relationen till alkohol. När pappans lön är mindre än vanligt beger han sig till Systembolaget för att köpa någon form av alkoholhaltig dryck. Den beskrivning som Leena ger oss är talande för hur pappan försöker dölja sin alkoholkonsumtion då han använder en tygpåse för att flaskorna inte ska klirra när han cyklar. ”Tygpåsen var ett säkert tecken. Den användes bara när pappa cyklade till

---

³¹ Ahrne, Roman och Franzen, s. 69 f.

³² Nilsson, *Den föreställda mångkulturen – klass och etnicitet i svensk samtidsprosa*, s. 165 ff.

³³ Skeggs, s. 9 ff.

³⁴ *Ibid*, s. 253.

systemet. Man kan inte se genom den och så klirrade det mindre.” (s. 50) Denna gestaltning visar alltså att pappan inte vill visa att han konsumerar alkoholhaltiga drycker. En rimlig tolkning är att det hänger samman med den låga position familjen har i samhället och att pappan försöker verka respektabel, fastän han tillhör en låg social klass och saknar legitimitet.

Ett annat exempel på respektabilitetens inverkan på familjen är när det kommer till att ha ett respektabelt hem. Även om familjen är placerad i en av miljonprogrammets förorter försöker pappan i familjen bona om hemmet genom att exempelvis plantera en tomatodling på balkongen i ett försök att skapa en hemtrevlig fasad. I Åsa Linderborgs självbiografiska roman *Mig äger ingen* (2007), som också är en uppväxtskildring som utspelas under samma period som *Svinalängorna*, kan läsaren känna igen synen på ett välstädat hem. I *Mig äger ingen* är det pappan som vill att vardagsrumsfönstret ska se fint ut i sin strävan efter respektabilitet.³⁵ Hemmets funktion som en klassbetingad iscensättning pekar också Skeggs på, detta talar för att pappornas försök att ordna hemmet går att koppla till respektabilitet. Att det ska se fint ut eller att ett välstädat hem är något positivt använder litteraturvetaren Åsa Arping i *Genusvetenskapliga litteraturanalyser* (2010) för att knyta samman familjen Molianens perioder av fylla med städningen, då tiden innan perioderna av alkohol präglas av ett rent hus som sedan avslutas med en storstädning av hemmet efter fylleperioden. När Leena och hennes vän får instruktioner om städning av vännens halvsyster blir detta också starten på deras klassresa eftersom kunskapen leder till arbete med städpass på hotellet i Ystad.³⁶

2.3 Arbetarlitteratur

Litteraturvetaren Magnus Nilsson skriver i *Arbetarlitteratur* (2006) att det inte finns något tydligt årtal då begreppet arbetarlitteratur etablerades, men att begreppet fick sitt genombrott i Sverige på 1920-talet. För att räknas som arbetarlitteratur skulle de skönlitterära verken sympatisera med arbetarrörelsen och handla om arbetarklassen. Denna tidigare, relativt hårda definitionen har ändrats och Nilsson lyfter fram tre punkter, som inte alla behöver uppfyllas, men som kan hjälpa till att definiera vad arbetarlitteratur är. Litteratur *om*, *av* och *för* arbetare.³⁷ Litteratur *av* arbetare syftar på författarens familjebakgrund, men också på vilket yrke man har haft, medan litteratur *för* arbetare vänder sig till läsare i arbetarklassen och tar

---

³⁵ Skeggs, s. 144.

³⁶ Åsa Arping, ”Folkhemmet tur och retur – Om klass, kön och utanförskap i tre svenska 2000-talsromaner”, i *Genusvetenskapliga litteraturanalyser*, red. Åsa Arping och Anna Nordenstam, Lund 2010, s. 229 ff.

³⁷ Magnus Nilsson, *Arbetarlitteratur*, Lund 2006, s. 10 ff.

deras parti. Litteratur *om* arbetare handlar om arbetarna, även om det är en ovanlig klassificering i svensk litteraturhistoria.³⁸ Nilsson menar att det inte finns någon mening med att göra en slutgiltig definition av begreppet arbetarlitteratur då han inte kan finna något sammanhang att använda begreppet i. Begreppet arbetarlitteratur har använts på olika sätt vid olika tidpunkter, vilket hänger samman med att synen på litteratur är föränderlig, men han gör ett försök att definiera arbetarlitteratur när han skriver att det rör sig om ”litteratur som av läsaren kopplas samman med arbetarklassen”.³⁹

Arping skriver om den nya arbetarlitteratur som vuxit fram sedan 1990-talet och som har återuppväckt en 1930-talstradition. De författare som skildrat klassresor är ofta själva klassresenärer, men en skillnad är skönjbar mellan de olika tidernas litteratur. Arbetarlitteratur har alltid tagit upp materiella ting, men det som skrevs på 1930-talet handlade till stor del om att skaffa mat för dagen medan det tidiga 2000-talets uppväxtskildringar har ett fokus på ”tillgångar, ting och standard i konkret mening – men framför allt på *skillnader* när det gäller status och smak, och hur dessa skillnader syns och skapar olika typer av betydelser och känslor”.⁴⁰ Klassmedvetenheten som byggs upp i dessa skildringar utgår från erfarenheten av att vara annorlunda och präglas av hur materiella ting framställs vid olika tillfällen, men också av hur prestige vinnns eller förloras. Som omnämnts tidigare kommer Leena i kontakt med begreppet elitism när hon blir en del av simklubbens elitsatsning och en medvetenhet om samhällets skillnader börjar ta form hos henne.

När simklubben ska åka på träningsläger till Mallorca beger sig Leenas mamma till socialkontoret för att be om pengar till dotterns resa, men gör det med rak rygg eftersom det är pengar till hennes dotter hon ber om. Vi får en bild av att det är en förlust av prestige att be om pengar, men att det är annorlunda i detta fall eftersom pengarna ska gå till dottern. Sekvensen, i vilken mamman ber om pengar, skiljer sig åt från när familjen beger sig till rådhuset där barnavårdsnämnden delar ut kläder till fattiga familjer och mamman skäms över situationen. En situation som denna kan vara svårt att koppla till klasstillhörighet eftersom det inte behöver vara just arbetarklassen som har ont om pengar, även om det finns en underförstådd klassmedvetenhet i detta avsnitt. Arping diskuterar problematiken med att de som skildrar klass idag inte har en lika tydlig definition av begreppet som tidigare författare

---

³⁸ Nilsson, *Arbetarlitteratur*, s. 14-22.

³⁹ Ibid, s. 24 f.

⁴⁰ Arping, s. 212 ff.

har haft. Att välja barndomsskildringar kan därför ses som ett sätt för 60-talisterna att komma runt problemet då de kan utgå från välfärdssamhällets tydliga klassuppdelning.⁴¹

Det är ingen självklarhet vid vilken tidpunkt Leena påbörjar sin klassresa. Arping pekar på tre inslag i Leenas uppväxt som går att koppla till hennes kommande frigörelse från hemmet. När hon lär sig det svenska språket, tar till sig välfärdens attribut och den kvinnliga vuxenvärlden.⁴² Just språket är ett intressant inslag i *Svinalängorna*. Finskans ställning har erkänts mer under de senaste åren, inte minst sedan år 2000 då det blev ett av Sveriges nationella minoritetsspråk. Ett led i arbetet mot ett erkännande av finskans ställning har exempelvis varit att ha finska sändningar i radio och tv, men synen på det finska språket i Sverige har inte alltid varit positiv.⁴³

Catomeris skriver om den språkskam som uppstod hos de finländare som kom till Sverige efter andra världskrigets slut. Det finska språket upplevdes som något negativt som brukarna därför försökte göra sig av med eller som helt enkelt resulterade i att de höll tyst.⁴⁴ I *Svinalängorna* använder Alakoski finskan som ett stilgrepp för att visa på den finska bakgrunden hos familjen. Detta tar sig olika uttryck, men framför allt hos pappan blir det påtagligt att han har problem med det nya språket. Emellanåt beskrivs situationer med pappan utifrån hans finska brytning, som när han säger att Leenas ”mamma var hemmavru” (s. 29), eller att han jobbade på en ”syddad verkstad” (s. 50). När Leena har en väninna som sover över hos henne möter pappan dem på morgonen med sin finska brytning. ”- Se tär, nu vaknar susovarna. – Vi är inga susovare. Mamma och jak har retan postat ut titningar, det är vint väter ute. Sätt er ska ni vå pannukakka. – Pappa, kakka betyder bajs på finska. Det heter pannkaka. – Ja ja, krattar päst som krattar sist.” (s. 62 f.) Denna sekvens vittnar om en annan aspekt av finskan då Leena inte bryter på samma sätt som sin far och snarare tillrättalägger hans uttal. Genom romanen kan vi se hur hon tar till sig det svenska språket, precis som Åsa Arping skriver i sin artikel, då Leena tar till sig de ord hon hör och successivt lär sig det svenska språket.⁴⁵ Hur språkinläringen går till nämns inte, men Leena börjar samla på ord som hjälper till att bygga upp hennes kunskaper om det svenska språket, men även kunskaper om samhället. Ett exempel på Leenas resa mot vuxenvärlden som knyter samman ordkunskaperna med generella kunskaper om vuxenlivet är när Leena berättar att hon har

---

⁴¹ Arping, s. 214 f.

⁴² Ibid, s. 224 f.

⁴³ Catomeris, s. 107.

⁴⁴ Ibid, s. 103.

⁴⁵ Arping, s. 218.

börjat samla på de svåra ord hon stött på, ”nu kunde jag plastmatta, parkettgolv, nykterhetslöfte, p-piller och kondom.” (s. 30)

Språkforskaren Satu Gröndahl resonerar kring identitetsskapandet i *Svinalängorna* och kopplar detta till klass och etnicitet. Gröndahl menar att identitetsskapandet har flera likheter med den klassiska svenska arbetarlitteraturen. Trots moderns alkoholproblem framställs hon som en stark och självständig person som följer nyheterna och är insatt i världspolitik och jämställdhetsfrågor och Gröndahl menar, precis som flera kritiker, att *Svinalängorna* presenterar en trovärdig skildring av den svenska arbetarklassen från den period då romanen utspelar sig.⁴⁶

---

⁴⁶ Satu Gröndahl, ”Från *Fångarnas kör* till *Svinalängorna* – Kvinnliga erfarenheter i den interkulturella svenska litteraturen”, i *Genusvetenskapliga litteraturanalyser*, red. Åsa Arping och Anna Nordenstam, Lund 2010, s. 241 ff.

3. Diskussion

I denna uppsats har jag försökt att presentera en rad faktorer och händelser som hjälper till att granska hur arbetarklassfamiljen Molianen gestaltas i *Svinalängorna*. Det har inte alltid varit lätt eftersom klassamhället inte uttalas, något som även Arping belyser.⁴⁷ Att det rör sig om en arbetarfamilj märks exempelvis när pappans arbetsoverall beskrivs som industriblå av mamman (s. 53) och när pappan berättar att han har industrisemester. (s. 64)

Magnus Nilssons resonemang om vad som kan räknas som arbetarlitteratur blir i detta fall relevant då det är litteratur som av läsaren identifieras som länkat till arbetarklassen. Det kan vara problematiskt att tala om vilken typ av arbete en person ska ha för att räknas till arbetarklassen, men Nilsson diskuterar denna fråga i *Arbetarlitteratur*. Han pekar på att det kan röra sig om författarens klassbakgrund, textens innehåll, målgruppen eller en kombination som kan påverka om ett litterärt verk ska räknas till arbetarlitteratur, även om det nog framför allt är om ”kopplingen till arbetarklassen blir *relevant* vid läsningen” som avgör.⁴⁸

Vi kan dock se att familjen kommer till Ystad och bosätter sig i området Fridhem, som i folkmun kallas för Svinalängorna. Det rör sig om boendesegregation, och i romanen framgår det att i detta område bor det framför allt låginkomsttagare och familjer med utländsk bakgrund. Likheterna med miljonprogrammet är stora och stärks av den bild som *Det sociala landskapet* målar upp, då invandrare i storstäderna ofta koncentrerades till vissa områden.⁴⁹

Alkoholproblemen, som får en stor roll i *Svinalängorna*, är inte unika för arbetarklassen, utan alkohol finns i alla samhällsklasser. Alkoholmissbruket leder till många bråk mellan föräldrarna, och kanske bör frågan ställas om de mer välställda i samhället har lättare att dölja ett missbruk och att ekonomin gör att detta försvåras för Leenas föräldrar. Bilden som framträder är att varje krona är viktig för familjen då de till exempel får kläder från barnavårdsnämnden som delar ut kläder till fattiga familjer. Ekonomins roll placerar inte heller familjen automatiskt i arbetarklassen, men deras hårda slit påverkar deras hälsa. Hos högre tjänstemän stiger inkomsten och levnadsstandarden med åldern, medan hälsan

---

⁴⁷ Arping, s. 219.

⁴⁸ Nilsson, *Arbetarlitteratur*, s. 25.

⁴⁹ Ahrne, Roman och Franzén, s. 101.

försämras för arbetaren, något som Statistiska Centralbyrån kartlagt då ”förekomsten av sjukdomar i skelett och rörelseorgan ökar kraftigt med stigande ålder.”⁵⁰ Efter kalaset när Leena börjar bli medveten om skillnaderna i samhället och hennes mamma förklarar att hon nu vet hur det känns att känna avundsjuka, berättar Leena om sina känslor som rymmer flera av de aspekter som är centrala i *Svinalängorna*.

Jag åldrades, men det syntes inte i spegeln. Blommor och träd började få olika namn. Människorna olika ansikten och lyckans prislappar. Märkte också att vuxna människor duckade för mina blickar. Gårdens räta linjer bar på ena avsikt. Det fanns ett budskap i mammas torra händer. Jag började fundera över sambanden mellan hennes krökta rygg och de allt värre grälen hemma hos oss. (s.183)

Leenas beskrivning av denna period i hennes uppväxt rymmer bland annat en ökad kunskap i svenska, åldrande och ekonomi. Även om kopplingen till försämrad hälsa hos arbetarklassen är omständlig går det att se en tendens till kroppsliga problem hos modern, och att Leena funderar över hur mammans fysiska attribut hänger samman med grälen i familjen.

Jag skulle vilja sammanfatta gestaltningen av arbetarklassen i *Svinalängorna* genom att peka på de ekonomiska, fysiska och psykiska förutsättningar som lyfts fram. Det går dock inte att presentera en generaliserad bild av arbetarklassen utifrån beskrivningarna i romanen. Det vi kan slå fast är att det rör sig om en uppväxtskildring som beskriver början på Leenas klassresa, där föräldrarnas missbruk, ekonomiska förutsättningar och succesivt försämrade hälsa präglar tillvaron. Pappan har bristande språkkunskaper och familjen är beroende av de sociala myndigheternas bidrag för att klara sig. Familjen har svårt att komma in i det svenska samhället då omgivningen och myndigheterna misstror dem och ser ner på dem. Respektabiliteten som framträder i *Svinalängorna* hänger nära samman med de alkoholproblem som förekommer, men också med de ekonomiska svårigheter som familjen har. Genom berättelsen skapar Leenas föräldrar distans till andra, exempelvis genom att mena att det som går att fixa gratis duger åt dem. Likaså försöker pappan dölja alkoholinköpen på Systembolaget. Att ha ett respektabelt hem fungerar också som en klassmarkör. Pappan vill verka respektabel genom att exempelvis bona om hemmet och plantera tomater på balkongen, även om perioderna av fylla omkullkastar varje försök till att skapa ett trevligt hem.

Som jag tidigare pekat på går den bild av arbetarklassen som framträder inte att generalisera, men tror som Arping att den bild som presenteras är en realistisk situation i 1960- och 1970-talens Sverige. Vi har miljonprogrammet, den finska invandringen och den

---

⁵⁰ Ahrne, Roman och Franzén, s. 83.

svenska välfärdspolitiken som påverkar familjen på olika sätt. Dessutom finns den skillnad som Arping belyser mellan arbetarlitteratur på 1930-talet kontra idag. Tidigare handlade arbetarskildringar om att skaffa mat på bordet för dagen, medan de senare årens uppväxtskildringar snarare fokuserar på skillnader vad gäller tillgångar, status och smak. Denna förskjutning skulle kunna härledas till materialism, men man måste ha i åtanke att problem som svält inte existerar i samma utsträckning som tidigare i Sverige. Behovet av att jämföra sig med andra är kanske snarare en följd av att de sociala skyddsnetten har utvecklats då man inte behöver oroa sig för uppehållet längre utan mer om materiella ting.

En likhet mellan 1930-talets arbetarlitteratur och det tidiga 2000-talets är tendensen att skildra uppväxter och författa avslöjande självbiografiska romaner. I de senare skildringarna gestaltas ofta baksidan av de svenska rekordåren med beskrivningar av svåra barndomsupplevelser. Dessa böcker skulle kunna liknas vid en ny realism som inte avser att göra en total social skildring, utan som snarare betraktar omvärlden och den egna familjen ur ett personligt perspektiv.⁵¹

De ursprungliga realisterna beskrev ett samhälle som befann sig i en snabb omvälvning, men medan de befann sig i en industriell revolution utspelas *Svinalängorna* under de svenska rekordåren. Villkoren är bättre för familjen Molianen än för många av arbetarna under den industriella revolutionen och kanske är detta kärnan i resonemanget då man istället för att beskriva baksidan av industrialiseringen har övergått till att gestalta sociala problem. Denna tanke förs även fram i flera recensioner som skrevs i samband med att *Svinalängorna* publicerades. Erik Löfvendahl, som är kulturskribent på *Svenska Dagbladet*, skriver exempelvis om det främlingskap och den rotlöshet som går att finna i *Svinalängorna*. Kanske är det ändå maktlösheten som Löfvendahl presenterar som får en att reagera mest då han lyfter fram hur familjen ”tycks ha fastnat i ett evigt ekorrhjul av lågt betalda jobb och utsikterna att helt förändra sin tillvaro, komma upp sig i samhällshierarkin, är obefintliga.”⁵²

Det som jag anser gör romanen användbar i skolsammanhang är att det är en bok som är hanterlig att applicera på undervisningen vid arbete med exempelvis arbetarklassens historia. Den lilla historien, ett underifrånperspektiv, eller vad man än kallar det, är ett oerhört viktigt inslag att lyfta in i undervisningen då eleverna kan få en inblick i situationer som inte lyfts fram i den allmänna historien. Magnus Nilsson driver, utöver sin akademiska verksamhet, en

---

⁵¹ Bernt Olsson och Ingemar Algulin, *Litteraturens historia i Sverige*, femte reviderade upplagan Stockholm 2009, s. 570.

⁵² Erik Löfvendahl, ”Livet hos de till synes chanslösa”, 2006-03-24. Hämtat från: http://www.svd.se/kultur/litteratur/livet-hos-de-till-synes-chanslosa_32738.svd, 2013-05-20, utskrift finns i författarens ägo.

blogg där han framhåller vikten av att lägga fokus på innehållet i arbetarlitteratur som tillskrivs politisk potential för att synliggöra att det finns en arbetarklass även idag. ”Att den borgerliga litteraturen osynliggör det lönearbete som vår civilisation vilar på är minst lika illa som att skolans historieundervisning kan få en att tro att varenda kotte i Sverige på 1700-talet hade rokokomöbler och talade franska.”⁵³

I framtiden hade det varit intressant att vidare undersöka synen på det finska språket i Sverige genom att exempelvis göra en djupare granskning av finskan i *Svinalängorna*. Till detta skulle exempelvis Antti Jalavas roman *Asfaltblomman* (1980) kunna kopplas som tar upp den språkskam som till viss del gestaltas i *Svinalängorna*. Även om finskans ställning har stärkts sedan språklagen trädde i kraft år 2000 är det ändå ett område som behöver undersökas och diskuteras. Att det är ett aktuellt ämne kan vi se genom att ta humorprogrammet *Partaj* som exempel, där vi så sent som i april 2013 kunde se dem använda en stereotyp bild av finländare som super och bryter på finska.⁵⁴ Förvisso kan det hävdas att det är ett humorprogram som använder sig av stereotypa nidsbilder i sina inslag, men det talar samtidigt för att det är ett fenomen som folk känner igen och som därför är relevant att undersöka.

Avslutningsvis kan vi se hur denna gestaltning av en arbetarklassfamilj utan nämnvärd social status och ekonomiska problem presenterar en sannolik bild av verkligheten i Sverige under 1960- och 1970-talen. Historieböckerna beskriver oftast de stora händelserna och har en avsaknad av enskilda personers livsöden. Detta faktum talar för att *Svinalängorna* är av intresse att läsa både för de som går i skolan och de som verkar i det svenska samhället, för att på så sätt ta del av en annan sida av Sverige än den som historieböckerna beskriver som ”de fantastiska rekordåren”.

---

⁵³ Magnus Nilsson, ”Arbetarlitteraturen och kulturarvet”, 2009-02-07. Hämtat från: <http://litteraturochklass.blogspot.se/2009/02/arbetarlitteraturen-och-kulturarvet.html>, 2013-05-06, utskrift finns i författarens ägo.

⁵⁴ *Partaj*, Kanal 5, 2013-04-28, 21.00.

4. Käll- och litteraturförteckning

4.1 Primärlitteratur

Alakoski, Susanna, *Svinalängorna* (2006), Stockholm 2010.

4.2 Sekundärlitteratur

4.2.1 Tryckt material

Ahrne, Göran, Roman, Christine och Franzen, Mats, *Det sociala landskapet – En sociologisk beskrivning av Sverige från 1950-talet till början av 2000-talet*, Göteborg 2008.

Arping, Åsa, ”Folkhemmet tur och retur – Om klass, kön och utanförskap i tre svenska 2000 talsromaner”, i *Genusvetenskapliga litteraturanalyser*, red. Arping, Åsa och Nordenstam, Anna, Lund 2010.

Berggren, Lars och Greiff, Mats, *En svensk historia från vikingatid till nutid*, Lund 2000.

Catomeris, Christian, *Det ohyggliga arvet – Sverige och främlingen genom tiderna*, Stockholm 2004.

Denscombe, Martyn, *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskapen*, Lund 2000.

Furuland, Lars, ”Litteratur och samhälle”, i *Litteratursociologi – Texter om litteratur och samhälle*, red. Johan Svedjedal, Lund 2012.

Gröndahl, Satu, ”Från *Fångarnas kör* till *Svinalängorna* – Kvinnliga erfarenheter i den interkulturella svenska litteraturen”, i *Genusvetenskapliga litteraturanalyser*, red. Arping, Åsa och Nordenstam, Anna, Lund 2010.

Larsson, Olle och Marklund, Andreas, *Svensk historia*, Lund 2012.

Nilsson, Magnus, *Arbetarlitteratur*, Lund 2006.

Nilsson, Magnus, *Den föreställda mångkulturen – Klass och etnicitet i svensk samtidsprosa*, Hedemora 2010.

Nyström, Hans, Nyström, Lars och Nyström, Örjan, *Perspektiv på historien Ib*, Malmö 2011.

Olsson, Bernt och Algulin, Ingemar, *Litteraturens historia i Sverige*, femte reviderade upplagan Stockholm 2009.

Rantala, Jukka, "Assessing historical empathy thorough simulation – How do Finnish teacher students achieve contextual historical empathy?" *Nordidactica*, 2011:1.

Svanberg, Ingvar och Tydén, Mattias, *Tusen år av invandring – En svensk kulturhistoria*, Stockholm 2005.

4.2.2 Otryckt material

Farrokhzad, Athena och Hallgren, Hanna, "Lektion 9", 2009-08-06. Hämtat från:
<http://www.aftonbladet.se/kultur/article11948285.ab>, 2013-04-10, utskrift finns i författarens ägo.

Lennartsson, Viktor och Pramle, Jonas, "Lärares syn på användning av texter i historieundervisningen på gymnasiet", Malmö Högskola 2012. Hämtat från:
<http://dspace.mah.se/handle/2043/14457>, 2013-04-26, utskrift finns i författarens ägo.

Löfvendahl, Erik, "Livet hos de till synes chanslösa", 2006-03-24. Hämtat från:
http://www.svd.se/kultur/litteratur/livet-hos-de-till-synes-chanslosa_32738.svd, 2013-05-20, utskrift finns i författarens ägo.

Nilsson, Magnus, "Arbetarlitteraturen och kulturarvet", 2009-02-07. Hämtat från:
<http://litteraturochklass.blogspot.se/2009/02/arbetarlitteraturen-och-kulturarvet.html>, 2013-05-06, utskrift finns i författarens ägo.

Partaj, Kanal 5, 2013-04-28, 21.00.